

Матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції,
присвяченої 65-річчю з дня народження
професора П. І. Локеса

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛІКУВАННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ ХВОРОБ ТВАРИН

19-20 жовтня 2023 року
м. Полтава, Україна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
Кафедра терапії імені професора П. І. Локеса

**СУЧАСНІ АСПЕКТИ
ЛІКУВАННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ
ХВОРОБ ТВАРИН**

*Матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції, присвяченої 65-річчю з дня народження
професора П. І. Локеса*

19–20 жовтня 2023 року, м. Полтава, Україна

Е-видання ПДАУ

ПОЛТАВА – 2023

УДК 619

ББК 48

С 91

Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 65-річчю з дня народження професора П. І. Локеса, 19–20 жовтня, 2023 р. Полтава, 2023. 158 с. [електронне видання]

Збірник містить матеріали наукових доповідей в яких висвітлено результати сучасних наукових досліджень, лікування і профілактики хвороб тварин у напрямках: діагностика і терапія тварин; ветеринарне акушерство, гінекологія; ветеринарна хірургія; ветеринарна фармакологія та токсикологія; фізіологія людини і тварин; паразитологія, ентомологія; гігієна тварин та ветеринарна санітарія; ветеринарно-санітарна експертиза; ветеринарна мікробіологія, епізоотологія, інфекційні хвороби та імунологія; патологія, онкологія і морфологія тварин. Матеріали подано у вигляді тез доповідей проблемно-постановчого, оглядово-аналітичного, узагальнюючого, експериментального та методичного змісту. Авторами матеріалів є викладачі вищих навчальних закладів, науковці науково-дослідних установ, здобувачі вищої освіти, аспіранти, докторанти, слухачі магістратури, представники органів державного і місцевого самоврядування та інших організацій.

Редакційна колегія:

Дмитренко Н. І., кандидат ветеринарних наук, доцент, завідувач кафедри терапії імені професора П. І. Локеса; *Канівець Н. С.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Кравченко С. О.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Супруненко К. В.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Корчан М. І.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Каришева Л. П.*, ст. викладач; *Зарицький С. М.*, асистент; *Бурда Т. Л.*, завідувач навчально-наукової лабораторії терапії.

Відповідальний за випуск: Н. С. Канівець

Рекомендується до електронного видання вченою радою факультету ветеринарної медицини Полтавського державного аграрного університету (протокол № 3 від 16 жовтня листопада 2023 року).

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей і повідомлень.

© Полтавський державний аграрний університет, 2023

СЕКЦІЯ 2

ЗАРАЗНА ПАТОЛОГІЯ

Баклицька А. С., Мельничук В. В. ПОШИРЕННЯ СТРОНГЛІДОЗІВ ТРАВНОГО ТРАКТУ ОВЕЦЬ В УКРАЇНІ	105
Большакова А. С., Шаганенко В. С., Шаганенко Р. В. ПРОФІЛАКТИКА ТРАНСМІСИВНИХ ІНВАЗІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У СОБАК ..	107
Зажарська Н. В., Бібен І. А., Зажарська Н. М. ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ЗБІРНОГО МОЛОКА	109
Ісаєнко М. В., Євстаф'єва В. О. СТУПІНЬ КОНТАМІНАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДОВКІЛЛЯ ЕКЗОГЕННИМИ СТАДІЯМИ ЗБУДНИКІВ ТРИХУРОЗУ В УМОВАХ ОДНООСІБНИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	111
Коне М. С. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ПАНЛЕЙКОПЕНІЇ У КОТІВ В УМОВАХ ВЕТЕРИНАРНОЇ КЛІНІКИ ТОВ «БІОЦЕНТР» МІСТА ПОЛТАВА	113
Корчан Л. М., Корчан М. І. ПОРІВНЯЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВУШНИХ МАЗЕЙ АУСИЛ І ОТІГЕЛЬ ЗА ОТОДЕКТОЗНОЇ ІНВАЗІЇ КОТІВ	115
Котелевич В. А., Гуральська С. В., Гончаренко В. В. БЕЗПЕЧНІСТЬ РИБИ І МОРЕПРОДУКТІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	117
Ламтєва М. І., Євстаф'єва В. О. ПРОБЛЕМАТИКА ВАРООЗУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ ПАСІК	120
Меженський А. А., Меженська Н. А., Меженський А. О., Ничик С. А. ПОКАЗНИКИ ІНТЕНСИВНОСТІ ЕПІЗООТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА ГЕМОРАГІЧНОЇ ХВОРОБИ КРОЛІВ (RHDV (GI.1) ТА RHDV2 (GI.2)) В УКРАЇНІ У 2021–2022 РОКАХ	122
Мельничук В. В., Євстаф'єва В. О., Михайлютенко С. М., Корчан Л. М., Щербакова Н. С. ПОШИРЕННЯ ТА ВІКОВА ДИНАМІКА ПАРАЗИТОЗІВ ШЛУНКОВО- КИШКОВОГО ТРАКТУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ	126
Михайлютенко Е. В. РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТРИХУРОЗУ В ПОПУЛЯЦІЇ НУТРІЙ (<i>MYOCASTOR COYRUS</i>) НА ТЕРИТОРІЇ ОКРЕМИХ РАЙОНІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	128
Недашківська Я. С., Палюх Т. А. КЛІНІЧНІ ОЗНАКИ ТА ЛІКУВАННЯ ІНФЕКЦІЙНОГО ГЕПАТИТУ У СОБАК	130

10. Noga E.J. Fish disease. Second edition. Blackwell Publishing, 2012. 519 p
11. Nortje J. Determination of Total Mercury in Fish and Biological Tissue Using a Direct Mercury Analyzer. *American Laboratory*, 2010. Vol. 42. Issue 5. pp. 36–37. URL: <https://www.americanlaboratory.com/914-ApplicationNotes/502-Determination-of-Total-Mercury-in-Fishand-Biological-Tissue-Using-a-Direct-MercuryAnalyzer>

УДК 638.1:638.15:636.09:595.42

Ламтєва М. І., здобувач вищої освіти ступеня магістр
Євстаф'єва В. О., доктор ветеринарних наук, професор
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна
e-mail: evstva@ukr.net

ПРОБЛЕМАТИКА ВАРООЗУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ ПАСІК

Вступ. В умовах активного розвитку галузі українського бджолярства однією з актуальних проблем є недопущення розповсюдження хвороб бджіл. Однією з найпоширеніших і шкодочинних інвазій бджоли домашньої (*Apis mellifera*) є варооз. Міжнародним епізоотичним бюро захворювання віднесене до карантинних хвороб (класу Б). [1].

Кліщ *Varroa destructor* уражає личинок, лялечок і дорослих бджіл, що призводить до різкого зниження життєздатності бджолосімей і зниження продуктивності. Це, в свою чергу, наносить значних збитків не тільки пасікам, а й сільськогосподарським культурам, врожайність яких залежить від опилення комахами [13, 15].

Метою досліджень було провести аналіз літературних даних відносно епізоотичного стану вароозу бджіл у світі, зокрема й в Україні.

В процесі еволюції медоносні бджоли, як суспільні комахи, гарно пристосувались до умов існування і займають на Землі великий ареал. Однією з форм пристосування стала генетично обумовлена необхідність існувати єдиним складним великим організмом – сім'єю. Жодна з її структурних одиниць (матка, робочі бджоли, трутні) не може існувати окремо. Така форма існування забезпечила процвітання бджіл як виду. Сім'я, що складається з декількох десятків особин при одній матці, має можливість пережити найнесприятливіші умови навколишнього середовища та успішно розмножуватися [10, 16].

Багаторічними дослідженнями вітчизняних і зарубіжних авторів доведено, що варооз є найпоширенішою акароною інвазією медоносних бджіл *Apis mellifera* Linnaeus, 1758, яка може приймати характер панзоотій і охоплювати всі райони світу, де можливе їх проживання [5, 7].

Бджолині кліщі з роду *Varroa* Oudemans, 1904 – представники родини Varroidae паразитують в сім'ях медоносних бджіл роду *Apis* Linnaeus, 1758. Відомо 6 видів з 2 родів цих спеціалізованих кліщів: *V. destructor* Anderson et Trueman, 2000., *V. jacobsoni* Oudemans, 1904, *V. underwoodi* Delfinado-Baker et Aggarwal, 1987, *V. rindereri* De Gurman et Delfinado-Baker, 1996, *Euvarroa sinhai* Delfinado et Baker, 1974, *E. wongsirii* Lekprayoon et Tangkanasing, 1991. Причому *Varroa destructor*, *V. jacobsoni* і *V. underwoodi* розвиваються в сім'ях китайської воскової бджоли *Apis c. cerana* Fabricius, 1793. *V. rindereri* розвивається тільки на *A. koschevnikovi* Enderlein, 1906 на острові Борнео і Філіппінах (Anderson & Trueman, 2000). Кліщ *Euvarroa sinhai* паразитує на *A. florea* Fabricius, 1787 та *A. mellifera*, зареєстрований на території Індії, Шрі Ланки, Таїланду і Ірану. Кліщ *E. wongsirii* Lekprayoon et Tangkanasing, 1991 виявлений на бджолі *A. andreniformis* Smith, 1858 в умовах Таїланду, Малайзії, Індії та Індонезії [8, 9, 14].

Однак, вченими доведено, що у більшості країн світу, у тому числі й в Україні, на медоносній бджолі *A. mellifera* паразитує кліщ виду *V. destructor*, життєвий цикл якого передбачає обов'язкову зміну особин хазяїна, що знаходяться на різних стадіях розвитку і в різному фізіологічному стані. Завдяки цьому кліщ паразитує не на окремій особині бджіл, а у вулику вцілому. Це підтверджується тим фактом, що в результаті розвитку вароозу гине не окрема бджола, а вся бджолосім'я. Стимулом для такого типу паразитизму є відносна сталість середовища у вулику, яка постійно підтримується бджолами, навіть, у зимовий період. Саме цей факт зумовлює високу патогенність *V. destructor* для медоносної бджоли і складність боротьби з ним [6].

Як відомо, кліщ *Varroa destructor* (= *Varroa jacobsoni* auct.) вперше був виявлений в гніздах воскової індійської бджоли *Apis cerana indica* Fabricius, 1798. При цьому обидва види (*V. destructor* і *A. cerana*) знаходяться в екологічній рівновазі. Однак, у процесі антропогенного впливу на природні місця існування *A. cerana* та інтродукція в ці регіони більш продуктивної медоносної бджоли *A. mellifera* призвели до переходу цього виду на медоносну бджолу, що значно поширило ареал самого кліща [11, 12].

Згідно літературних даних, в Україні варооз серед бджолосімей реєструється повсюдно з 1964 року. Протягом 2021 року було проведено 215685 досліджень. З них позитивний результат було отримано в 4739 випадках, середня інвазованість збудником вароозу бджіл за 2021 рік склала 2,2 %. Зокрема, у Кіровоградській області за 2018–2021 роки інвазованість склала 4,5 %. Встановлено, що варооз медоносних бджіл є поширеною інвазією на території Полтавської області. Виявлено, що 83,25 % обстежених господарств Полтавської області виявилися неблагополучними щодо вароозу. Відсоток пасік, де виявляли збудника вароозу, був достатньо високим та коливався в межах від 67,35 до 95,96 %. Результатами проведених досліджень виявлено, що середня інвазованість бджолосімей становить 48,71 % за коливань середніх показників від 33,71 до 60,67 %. Причому інвазованість окремих пасік Полтавської області може сягати 100 %. Визначено, що вароозна інвазія частіше перебігає у складі паразитозів бджіл (61,34 % випадки). Рідше дослідники діагностували вароозну моноінвазію – 38,66 %. Переважно виявляли двокомпонентні інвазії (84,58 %), рідше – трикомпонентні (15,42 %). Співчленами *Varroa destructor* є збудники ноземозу, акарапозу та амебіазу. Всього виявлено 5 різновидів асоціативних інвазій бджіл. З двокомпонентних інвазій найчастіше реєстрували вароозно-ноземозну (78,46 %), рідше – вароозно-акарапозну (5,21 %) та вароозно-амебіазну (0,91 %). З трикомпонентних інвазій виявляли вароозно-ноземозно-акарапозну (8,39 %) та вароозно-ноземозно-амебіазну (7,03 %) [2–4].

Висновок. Отже, варооз бджіл, викликаний кліщем *Varroa destructor*, є найбільш поширеним заразним захворюванням бджолосімей у світі, зокрема й в Україні. Проведений аналіз літературних даних свідчить про актуальність подальших досліджень особливо тих, що стосуються заходів боротьби та профілактики даної інвазії, а також рекомендацій щодо їх удосконалення.

Література

1. Держпродспоживслужба. Важливо про варооз бджіл: URL: <http://polvet.gov.ua/uk/news/vazhlyvo-pro-varoos-medonosnyh-bdzhil/> (дата звернення 07.09.2023).
2. Євстаф'єва В. О., Назаренко О. С. Проблеми розвитку бджільництва в Україні. *Екологія і природокористування в системі оптимізації відносин природи і суспільства. – Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (24–25 березня 2016, м. Тернопіль).* Тернопіль, 2016. Ч. 2. С. 13–15.
3. Назаренко О. С., Мельничук В. В. Поширення вароозу бджіл в умовах одноосібних селянських господарств Гребінківського району. *Модернізація національної системи управління державним розвитком: виклики і перспективи. – Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (8–9 грудня 2016, м. Тернопіль).* Тернопіль, 2016. С. 118–120.

4. Назаренко О. С., Євстаф'єва В. О. Поширення вароозу медоносних бджіл на території Полтавської області. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2019. № 2. С. 254–260.

5. Akimov I. A., Benedyk, S. V. Comparative analysis of morphological characters of mite *Varroa destructor* (Parasitiformes, Varroidae) parasitizing honeybees from hive-logs in Polesky preserve. *Vestnik Zoologii*, 2004. № 38 (6). P. 57–63.

6. Akimov I. A., Korzh O. P. Ecological characteristics of *Varroa destructor* (Parasitiformes, Varroidea) and its environmental capacity as a key factor for development of varroosis panzootia. *Vestnik Zoologii*. 2012. № 46 (5). P. 431–437. doi: 10.2478/v10058-012-0034-9

7. Akinwande K. L., Badejo M., Ogbogu S. S. Incidence of the Korean haplotype of *Varroa destructor* in southwest Nigeria. *Journal of Apicultural Research*. 2012. № 51 (4). P. 369–370. doi: 10.3896/IBRA.1.51.4.15

8. Anderson D. L., Halliday R. B., Otis G. W. The occurrence of *Varroa underwoodi* (Acarina: Varroidae) in Papua New Guinea and Indonesia. *Apidologie*. 1997. № 28. P. 143–147. doi: 10.1051/apido:19970305

9. Anderson D. L. Variation in the parasitic bee mite *Varroa jacobsoni* Oud. *Apidologie*. 2000. № 31. P. 281–292.

10. Delaney D. A., Keller J. J., Caren J. R., Tarpy D. R. The physical, insemination, and reproductive quality of honey bee queens (*Apis mellifera* L.). *Apidologie*. 2010. № 42 (1). P. 1–13. doi: 10.1051/apido/2010027

11. Delfinado M. D. Mites of the honeybee in South–East Asia. *Journal of Apicultural Research*. 1963. № 2. P. 113–114. doi: 10.1080/00218839.1963.11100070

12. Griffiths D. A., Bowman C. E. World distribution of the mites *Varroa jacobsoni* a parasite of honeybees. *Bee World*. 1981. № 62 (4). P. 154–163. doi: 10.1080/0005772X.1981.11097839.

13. Le Conte Y., Ellis M., Ritter W. *Varroa* mites and honey bee health: can *Varroa* explain part of the colony losses? *Apidologie*. 2010. № 41 (3). P. 353–363. doi: 10.1051/apido/2010017

14. Lekprayoon C., Tangkanasing P. *Euvarroa wongsirii*, a new species of bee mite from Thailand. *International journal of acarology*. 1991. № 17 (4). P. 255–258. doi: 10.1080/01647959108683915

15. Rinkevich F. D., Danka R. G., Healy K. B. Influence of *Varroa* Mite (*Varroa destructor*) Management Practices on Insecticide Sensitivity in the Honey Bee (*Apis mellifera*). *Insects*. 2017. № 8 (1). E9. doi: 10.3390/insects8010009

16. Shell W. A., Rehan S. M. Behavioral and genetic mechanisms of social evolution: insights from incipiently and facultatively social bees. *Apidologie*. 2018. № 49 (1). P. 13–30. doi: 10.1007/s13592-017-0527-1

УДК 636.92.09:616.98"2021/2022"(477)

Меженський А. А., здобувач наукового ступеня доктора філософії

Меженська Н. А., кандидат ветеринарних наук, доцент

Меженський А. О., доктор ветеринарних наук, старший науковий співробітник, доцент

Ничик С. А., доктор ветеринарних наук, професор, член-кореспондент НААН

Інститут ветеринарної медицини НААН, м. Київ, Україна

e-mail: andrey4egvet@gmail.com e-mail: nataamezh@gmail.com

ПОКАЗНИКИ ІНТЕНСИВНОСТІ ЕПІЗООТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА ГЕМОРАГІЧНОЇ ХВОРОБИ КРОЛІВ (RHDV (GI.1) ТА RHDV2 (GI.2)) В УКРАЇНІ У 2021–2022 РОКАХ

Вступ. Геморагічна хвороба кролів (син.: чума кролів, геморагічна пневмонія кролів; абр.: ГХК або RHD) включена до списку хвороб Всесвітньої організації охорони здоров'я